

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ В ПІДГОТОВЦІ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

Спеціаліст із вищою юридичною освітою повинен у процесі навчання не тільки отримати міцні знання законів, а й набути практичних навичок, навчитися співвідносити теоретичні положення з конкретною сферою юридичної діяльності, а також розвинути високий рівень правової і загальної культури. Уміння складати юридичні документи – одна з найважливіших професійних навичок юриста, яка передбачає глибоке знання матеріального та процесуального законодавства, вміння логічно мислити, правильно оцінити фактичний і правовий боки конкретної ситуації. Крім того, дуже важливим є володіння правилами письмової мови. Підсумовуючи, додамо, що правильно оформити юридичні документи дозволить знання правил і прийомів юридичної техніки.

Юридичний документ упорядковує правові відносини і виконує суспільно значиме завдання. Він повинен бути грамотно складеним, конкретним і достовірним для того, щоб вирішити найважливіші питання людського життя.

Під юридичною технікою розуміється сукупність прийомів, засобів і правил, що визначають умови оформлення і систематизації юридичних документів із метою досягнення їх ясності та ефективності. При цьому основними аспектами юридичної техніки є: юридична термінологія, юридичні конструкції, прийоми викладу юридичних норм, правила найбільш раціонального складання та правильного викладу документів.

Вимоги юридичної техніки – це закріплені в законодавстві та розроблені в юридичній практиці правила, що забезпечують законність і доцільність використання юридичних документів, сприяють їх своєчасному і точному виконанню, ефективному впливу на правову ситуацію. Такі вимоги дозволяють розробляти повноцінний юридичний документ, який не має недоліків. Нехтування правилами може призвести до негативних наслідків, а прибрати цей елемент (нехтування) можна, навчивши юристів складати документи правильно.

Отже, вимогами, що висуваються до юридичних документів, є: достовірність; своєчасність та оперативність створення; доступність; повнота; точність; грамотність; авторитетність; обов'язковість; обґрунтованість.

На сьогодні, на жаль, не існує єдиного нормативно-правового акта, який встановлював би вимоги до юридичних документів. Кожен юридичний документ повинен бути достовірним, відомості в ньому мають

відповідати дійсності. Як свідчить практика, недостовірні дані в юридичних документах можливі внаслідок: слабого контролю за якістю підготовки документів; неякісного рівня підготовки виконавців, невідповідності їх кваліфікації встановленим вимогам; неухважності виконавців при роботі з документами; підготовки документа двома або більше особами, що може стати причиною помилок; використання в роботі з документами неактуальних даних; некоректної роботи програмно-технічних засобів; порушення технології підготовки юридичних документів.

Контроль за підготовкою юридичних документів покликаний забезпечувати їх якість. Можна виділити кілька видів перевірки юридичних документів:

- 1) граматична перевірка – дозволяє встановити друкарські помилки та описки;
- 2) правова перевірка – дає змогу проаналізувати юридичний документ на предмет його відповідності правовим нормам;
- 3) економіко-фінансова перевірка – дозволяє виявити помилки у фінансово-економічній інформації, що міститься в документі;
- 4) перевірка конфіденційності – покликана встановити рівень секретності документа з метою його захисту;
- 5) загальна перевірка – дає змогу встановити достовірні дані по всіх інших напрямках (наприклад, відомості про реєстрацію юридичної особи, її юридичну адресу, правильне найменування тощо).

Розглянемо детальніше вимоги.

Точність документа – це адекватність даних в юридичному документі. Неточні відомості ведуть до спотворення юридично значимої інформації. Однією з головних вимог до юридичного документа є його повнота. Відсутність у формі або у змісті юридичного документа будь-яких важливих відомостей робить його неповним. Як наслідок, документ не буде виконувати покладені на нього функції. Наприклад, коли подається позовна заява, вона повинна містити певні відомості, такі як найменування суду, куди подається заява; відомості щодо позивача або відповідача тощо.

Авторитетність юридичного документа слід розуміти як вимогу складання юридичного документа тільки тією особою, яка має на це повноваження. Вимоги авторитетності впливають з нормативно-правового акта, який встановлює компетенцію особи на прийняття чи видання юридичного документа.

Автентичність означає, що юридичний документ повинен бути підготовлений тільки тією особою, яка вказується в юридичному документі. Порушення вимог авторитетності і автентичності може вести до несприятливих наслідків. Наприклад, передбачена кримінальна відповідальність за підробку, виготовлення або збут підроблених документів.

Ще однією необхідною вимогою до юридичного документа є його

своєчасна розробка. Оскільки правові відносини постійно змінюються, необхідно відстежувати всі тенденції і своєчасно реагувати на зміни правової діяльності, щоб не виникли прогалини в праві.

Вимога оперативності означає, що при прийнятті нових документів необхідно їх негайно опрацювати, а не відкладати. Вимога доступності та ясності полягає в тому, що зміст юридичного документа має бути зрозумілим особі, щодо якої цей документ прийнятий. Наступна вимога – обов'язковість виконання юридичного документа. Однак зауважимо, що найважливішою вимогою, яка висувається до юридичного документа, є його законність, тобто відповідність положенням чинного законодавства.

Крім того, юридичний документ повинен бути обґрунтованим, що означає мати достатні підстави для його видання. При підготовці документа необхідно відстежувати, до яких наслідків може призвести його введення в дію і у який спосіб можна уникнути можливих негативних проявів.

Технологія підготовки та оформлення юридичних документів, використання прийомів і способів юридичної техніки залежить від характеру регламентованих відносин, що підпадають під правове регулювання. Юридична сила документа залежить від правової норми, на підставі якої він прийнятий. Правозастосовні документи є зовнішнім вираженням права і покликані конкретизувати абстрактно закріплені суб'єктивні юридичні права і обов'язки. Важливе місце в системі юридичних документів відведено судовим документам (рішення, вироки, постанови тощо). Мета і завдання цих документів зумовлюють вибір технології роботи з їх підготовки та оформлення, а також використання конкретних прийомів, комплексів юридичної техніки.

Фахівець з освіти в юридичних клініках Американської асоціації юристів Чарльз Васалі стверджував, що юристи, які не вміють ефективно спілкуватися з клієнтами, не можуть повною мірою відповідати очікуванням клієнтів і вимогам, які вони висувають. Бути хорошим юристом означає розуміти юридичну мову і правильно її використовувати в підготовці юридичних документів, тобто володіти юридичною технікою. Це стосується також адвокатів. Вони мають знати і використовувати юридичну термінологію і вміти аналізувати будь-яку юридичну ситуацію, застосовуючи різноманітні юридичні прийоми. Правильно і грамотно написані юридичні документи завжди відрізняються чіткістю і точністю, вони прості за формою і зрозумілі по суті не тільки юристам. Велика частина письмової роботи юриста безпосередньо служить потребам суспільства, особливо при підготовці законодавчих актів, кодексів і статутів. Невдале (нефахове) складання контракту або заповіту може призвести до зупинки підприємства або затримати успадкування майна на роки.

Підсумовуючи сказане, додамо, що юридичні документи важливі і значимі не тільки у сфері діяльності практикуючих адвокатів та юристів, а

також й у сфері законотворчості. При цьому слід зауважити, що недотримання правил юридичної техніки при складанні юридичних документів часто призводить до непоправних наслідків, таких як незаконне затримання, неможливість однозначного розуміння диспозитивних норм цивільного права, а отже, існування безлічі протиставлень одна одній норм права тощо. Таким чином, дотримання правил юридичної техніки при підготовці юридичних документів – запорука їх якості.

В. С. Смородинський, канд. юрид. наук, доц.
*Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого, м. Харків*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Під юридичною технікою в адвокатській діяльності розуміється система правил, засобів і прийомів, що використовуються адвокатом в юридичних справах. Її важливими складовими є юридична техніка тлумачення (інтерпретації) правових актів (актів законодавства, актів застосування права, зокрема судових рішень), а також юридична техніка подолання колізій і прогалин у правовому регулюванні суспільних відносин.

Передусім визначимося зі змістом понять. Тлумачення правових актів адвокатом складається із з'ясування ним для себе змісту закріпленого в акті юридичного правила (норми права), а також у певних випадках із роз'яснення змісту цього правила іншим зацікавленим особам. Синонімами до цього поняття є терміни “юридична інтерпретація” та “юридична герменевтика” (від грец. – мистецтво інтерпретації текстів). Тлумачення є необхідною стадією реалізації права адвокатом, адже це завжди вимагає з'ясування останнім відповідних юридичних правил для себе, а в певних випадках – також їх роз'яснення іншим особам. Воно має пізнавальний і водночас творчий характер; є юридичним мистецтвом, опанування та постійне вдосконалення якого – необхідний і дуже важливий елемент професійної майстерності адвоката. Необхідність тлумачення зумовлена особливостями права, а саме: його формальною визначеністю в певному тексті, системністю, що вимагає врахування зв'язків між нормами права; необхідністю забезпечення органічної єдності духу і букви права; особливістю мови як “відкритої структури”, що залишає певну невизначеність при використанні правничої термінології (класичний приклад, наведений Г. Л. А. Хартом: заборона пересування на транспортних засобах у парку відпочинку); застосуванням термінології, яка містить оціночні поняття, такі як “тяжкі наслідки”, “моральна шкода” тощо.